

- ◆ המזלות להלכה ולמעשה
- ◆ השפעת המזלות על בני האדם
- ◆ לקדש לפני הילולה בעת מזל צדק
- ◆ שני המלאכים של ליל שבת, אחד מצדק ואחד ממאדים
- ◆ 'תוספת שבת', כדי להנעם ממזל מאדים

השבוע בגליון

◆ מעמד ברכת החמה הראשון שתועד
◆ ברכת החמה בכל חודש תמוז

- ◆ שולחנו של אדם כמזבח ומניין הקרבנות
- ◆ אכילת "ימים"
- ◆ מקור המנהג לדרוש בשמחות
- ◆ ריצה לקראת המלך עבדאללה
- ◆ ברכת החמה, על מה ולמה

דבר העורך

282 מי יודע?

קורא יקר. אג, לפני שתמשיך הלאה, קרא
בעיון את השורות הבאות.

אופקים - 6. אור הגנוז - 1. אילת - 1. אלמה -
אלעד - 14. אלפי מנשה - 1. אוראל - 1.
אשדוד - 10. ב"ב - 34. באר שבע - 3. בית שאן
- 1. בית שמש - 3. ביתר - 1. בנימינה - 1. בת
ים - 3. גבעת זאב - 1. גבעת שמואל - 1.
גבעתיים - 2. דולב - 1. זכרון יעקב - 2. חולון
- 2. חיפה - 11. חשמונאים - 1. טבריה - 2.
טירת צבי - 1. יבנאל - 1. יהוד - 1. ים - 65.
יפו - 1. יקנעם - 1. ירוחם - 1. כוכב השחר -
1. ככפר ביריה - 1. כפר ורדים - 1. כפר יעבץ - 1.
כפר סבא - 2. כרמיאל - 1. לוד - 1. לוד - 1. מרמה
- 1. מברשת ציון - 1. מגדל העמק - 1. מודיעין
- 2. מושב ביריה - 1. מושב טירת יהודה - 1.
ממעלות - 1. נהריה - 1. נווה מונסון - 1. נחלים -
1. ניר עציון - 1. נתניה - 1. נתניה - 8. עכו - 1.
עפולה - 1. ערד - 1. עתליה - 1. פסגת זאב - 3.
פרדס חנה - 1. צפת - 4. קריית חיים - 1. קרית
קריית ספר - 10. קרית עקרון - 1. קרית
מנחם - 1. קרית מוצקין - 1. קרית מנחם - 1.
קרית שמואל-חיפה - 2. קרני שומרון - 2. ראש העין
- 3. ראשון לציון - 8. רחובות - 4. רכבת ישראל
- 2. רכסים - 1. רמת גן - 3. רשות שדות
התעופה נתב"ג - 1. ת"א - 21. תל מונד - 2.
תודו מעומק הלב על כך שקראת את הרכימו.

אני יודע שהרשימה הזו נראית כמו תחזית מזג האוויר, אבל היא הרבה יותר מתחזית, מפני שהיא מצאית, והיא אינה באוויר אלא על הקרקע. כאן ועכשיו.

לקראת המחרוזת של לימוד הדף היומי, רוח תזזית אחזה בפעילי "מאורות הדף היומי", בהנחיית הר"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית "מאורות הדף היומי", והוקמו למעלה ממאה שיעורים חדשים.

סליחה, טעות.

גם אני חשבתי כך.

ייתי בטוח שהוקמו מאה שיעורים.

הטענה

אינני מתלוצץ. הטור הנוכחי מיוחד לפעילות הקמת השיעורים של מאורות הדף היומי, מן

ברכות דף נה/א זה השלחן אשר לפני ה'

שולחנו של אדם כמזבח ומניין הקרבנות

בגמרתנו נאמר, כי המאכיל עני על שולחנו זוכה לאריכות ימים, והגמרא מנמקת: "בזמן שבית המקדש קיים, מזבח מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו". ידיעה חשובה זו נלמדת מן הפסוק (יחזקאל מא/כב) "המזבח עץ שלש אמות גבוה וארכו... זה השלחן אשר לפני ה'". מפסוק זה, העוסק בשולחן של לחם הפנים, והמכנהו מזבח, למדנו שהשולחן הרי הוא כמזבח [עיי"ש ברש"י ובי"מ מצודות דוד, ועיי' ברד"ק ובמלבי"ם שפירשו שהפסוק מתייחס למזבח ומכנהו שולחן]. מעלתו של השולחן כמזבח היא משום שעל ידו ניתן לקיים מצוות הכנסת אורחים עניים.

מן הפסוק "זה השלחן אשר לפני ה'", חז"ל למדו אופן נוסף שעל ידו השולחן מכפר כמזבח. במשנה (אבות פרק ג' משנה ג') נאמר: "שלושה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'".

האכלת העניים ואמירת דברי התורה משלימים זה את זה: השלי"ה הקדוש מאריך בנושא זה בספר שני לוחות הברית (שער האותיות, עמק ברכה סעי' ו') וכתב, כי האכלת עניים מחשיבה את שולחנו כמזבח, משום שנתינתו היא כנתינה לגבוה, ואמירת דברי תורה מחשיבה את השולחן כמזבח, מפני שהאדם זוכה את יצר הרע שבו על ידי התורה הקדושה הנכנסת בליבו.

בהתייחסו לשתי האפשרויות שהמזבח ישמש כשולחן, הוא מביא בשם הקדמונים, כי הן אינן שתי חלופות, אלא שני מרכיבים המשלימים זה את זה, וטובים השניים מן האחד, מאחר שכל אחת מהאפשרויות מייצגת פן אחר של המזבח. בבית המקדש הוקרבו קרבנות על המזבח, והענקת המזון לעניים הרי היא כהקרבת קרבנות. כמו כן, בשעת הקרבת הקרבנות, הלוויים שוררו שירים לכבוד הקב"ה וזהו הטעם לכך שאמירת דברי תורה מכפרת כמזבח, שהם כשיר לרצון לקב"ה. הוא מוסיף, כי זה הוא אחד הטעמים לשירת פזמונים ומזמורים בשעת הסעודה, אך עדיפה על פניהם אמירת דברי תורה [עיי"ש ביאור נוסף בשם ספר "תולעת יעקב"]. השלי"ה מדגיש, כי מאחר שמאכל העניים הוא כנגד הקרבת קרבנות, מן הראוי להאכילם מן המשובח ומן המעולה, כפי שיש להקריב קרבנות מן המשובח.

אכילת "מים": מכאן, ממשיך השלי"ה הקדוש, יש לשבח את מנהג הקהילות הקדושות שנהגו בזמנו להחזיק על שולחנם את בני התורה בחורי הישיבות ולהאכילם מלחמם, שבה קיימו את שולחנם כמזבח באופן המהודר ביותר, שהרי חלקו פרוסה

לעילוי נשמת

הר"ר **ישעיה בריל** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע י"ב ניסן תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו משפ' פרלמוטר שיחיו
- גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **אלטה חיה שיינר** ע"ה
בת הר"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ב ניסן תשמ"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י נכדה ר' ישעיה שיינר ומשפ' שיחין

לעילוי נשמת

הר"ר יוסף שפילברגר ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
נלב"ע ט"ז ניסן תשל"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

**הונצח ע"י ידידנו הר"ר שלמה ותרצה
האזר שיחין - תל אביב**

לעילוי נשמת

ה"ר מ"א זוסוין הי"ד ב"ר יעקב יוסף ז"ל
נלב"ע ט"ו ניסן תש"ג ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בתו וחתנו **דבורה ואריה יעקובסון** שיחי

נשמת אדם

נר ה'

לאורחים עניים, ותבלו את סעודתם בדברי תורה - "תהי משכורתם שלמה מאת ה'". והוא מסיים, "הנה הארכתי בשולחן במקצת, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה', והם המצוות התלויות בו".

מקור המנהג לדרוש בשמחות: הרשב"ץ מתייחס גם הוא לנושא זה וכותב בפירושו למסכת אבות, "מגן אבות" (פרק ג' משנה ד'): "שצריך אדם לדבר בהם על השולחן ואז קרוי שולחן אשר לפני ה'... ומכאן נהגו לדרוש בסעודת חתן קודם ברכת המזון, והוא מנהג קדום נהגו בו גדולי הראשונים אנשי מעשה וחכמה... והוא יותר נכון ממה שנשתנה המנהג היום לדרוש בבית הכנסת קודם הסעודה".

דף נח/א לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל
ריצה לקראת המלך עבדאללה

האם יתכן, כי הרואה את פני המלך בכבודו ובעצמו, לא יברך מאומה, ואילו הרואה את התזמורת המנגנת לכבודו של המלך, יברך? הבה נבדוק. חכמינו ז"ל מלמדים אותנו, כי אם תקרה לאי מי מאיתנו הזדמנות לחזות בפניו של מלך, עליו לנצלה ולא להניח לה לחמוק מתחת ידיו - "לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם".

ההסבר שהגמרא מעניקה לריצה זו היא, ש"אם יזכה, יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם", היינו: שאם יזכה לחזות בביאת משיח צדקנו, שיבא במהרה, יבחין עד כמה רבה היא גדולתו ונעלה, לעומת הכבוד שמלכי אומות העולם זכו לו, ויידע לאשורו את שכר עושי המצוות ("מגן אברהם" או"ח סי' רכ"ד ס"ק ז').

האם הריצה לקראת המלך אינה נוגדת, במקרים מסויימים, הלכות אחרות. נניח, כי המלך העומד להגיע הוא 'רשע', הרי אסור להסתכל בפניו של הרשע, או שהעומדת בראש הממלכה היא אשה, הלא יש לחוש לאיסור הסתכלות בפני אשה. ובכן, מדברי הפוסקים עולה, כי אין צורך להסתכל בפניו של המלך כדי לראותו. די בהתבוננות בקהל הרב שנאסף להקביל את פני מלכו, ובמבטי ההערצה שהם תולים בו, כדי לקבל את הרושם הדרוש על כבוד המלכות (עיי' שו"ת "שבט הלוי" ח"א סי' ל"ה). אכן, ברכת "שנתן מכבודו לבשר ודם", שמברכים למראה המלך, ניתנת לברכה גם אם אין רואים את פני המלך אלא חוזים בכבוד הרב המוענק לו (עיי' בשע"ת סי' רכ"ד ס"ק ה'). מאידך, מלך שמופיע ללא גינוני כבוד, אינו זוכה שיהודי יברך בגינו, שכן, הוא נטול כבוד מלכות ("כף החיים" סי' רכ"ד בשם הפוסקים). נמצאנו למדים, שאין צורך לראות את המלך, אלא די בחזיון כבודו הרב (עיי' "שבט הלוי" שם, ובשו"ת "בצל החכמה" ח"ב סי' י"ג). לאור האמור, ניתן להבין היטב את פסק ההלכה של רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סי' תתק"ט), כי מי שראה את המלך פעם אחת, לא יתבטל מתלמודו כדי לראותו בשנית, אלא אם כן הוא נוחל בביקורו השני כבוד גדול יותר מאשר בביקורו הראשון. שכן, לא נועדה הריצה לקראת מלכי אומות העולם, אלא כדי להתבונן בכבוד המוענק להם, ואם נוסף על כבודם מבראשונה, יש להתבונן גם בו, ולקוות כי תחזנה עינינו בקרוב, כי גם כבוד גדול זה, הרי הוא כאין וכאפס לעומת כבודו של מלך המשיח (עיי' "מחצית השקל" סי' רכ"ד על המג"א ס"ק ז').

דף נט/ב הרואה חמה בתקופתה
ברכת החמה, על מה ולמה

לפני עשרים וארבע שנים, עמדו המוני בית ישראל ובירכו את ברכת החמה. היה זה בד' ניסן תשמ"א, ובעזרת ה' בעוד ארבע שנים, נעמוד ונברכה פעם נוספת. ברכת החמה נאמרת פעם בעשרים ושמונה שנים, בעת שהשמש שבה למצב שבו היתה בבריאת העולם, היינו, יום רביעי תחת מזל טלה. השמש ויתר גרמי השמים נבראו בליל רביעי, ובשעה שהשמש נבראה החל מזל טלה. פעם בעשרים ושמונה שנים מצב זה חוזר על עצמו, שבליל רביעי השמש נמצאת בדיוק באותו מקום שהוא תחילת מזל טלה, וכנאמר בגמרתנו, "הרואה חמה בתקופתה, מברך עושה מעשה בראשית". מנהגנו זה מבוסס על גירסת הגמרא שלפנינו: "ואימת הוי, אמר אביי כל עשרים ושמונה שנים".

ברם, מעניין לגלות, כי קיימות שיטות אשר לפיהן ברכת החמה אינה קשורה כל עיקר לסיבוב החמה, מאחר שבגירסת הגמרא שלפניהם, לא נכללו דבריו של אביי (גליון הש"ס).

ברכת החמה על התבהרות השמים: הנה, ה"ערוך" (ערך "חמה") כותב, כי כוונת הגמרא היא, שאם השמים היו מעוננים במשך שלשה ימים, שבהם גרמי השמים הוסתרו, אזי, בהתבהר העננים והתגלות השמש יש לברך ברכת החמה.

מעמד ברכת החמה הראשון שתועד: אכן, ב"שיירי כנסת הגדולה" (הגה"ט אות ב') כתב,

הסיבה הפשוטה. **אמש**, שלחי חודש אדר ב', עמדתי בפתחו של בית "מאורות הדף היומי" וקיבלתי את פניו של ידיד. - "ותגיד, כמה שיעורים נפתחו?". - "אני חושב שמאה", עניתי לו. **טפיות** כתף ניערה אותי. ר' בני מיצמכר הי"ו, רב ארצי של השיעורים, ניצב לידי וזעף: "אתה חושב שהיו ממשיכים להחזיק אותי בשביל מאה שיעורים?".

- "מאה חמישים?". **פניו** נותרו רציניות. - "מאתיים?". ניסה ידידי את מזלו. - **לא!** מאתים שמונים ושתים חדשים! עם הישנים, שלש מאות תשעים! **אתה** בטוח? **הוא** הנהן בראשו במרץ, שלף מכיס צרור דפי מחשב, תחבם בידי והמשיך בדרכו. **לא** האמנתי. **אם** אני לא יודע, מי יודע מי עוד לא יודע? **אומר** ועושה.

ידידי מן המשרד הוותיק של "מאורות הדף היומי", חלפתי על פני הדירה שנשכרה לא מכבר לצורך עבודת הקודש של טכנאים, מקליטים ועורכים, המייצרים את התקליטורים המפורסמים של "מאורות הדף היומי", עברתי דרך הדירה הנוספת שנשכרה לפני כחודשיים, עם ההתרחבות העצומה, בה עובדים במסירות לקבל חמש מאות פניות טלפוניות מידי יום, לארוז גמרות, עלונים וחוברות עזר, וירדתי אל משרדו של הרב קובלסקי, כדי לשוחח עמו על הנושא. **"משרדו"** אמרתי.

עוד טעות. **חדר** ששימש כמחסן, נחצה לשניים בעזרת קיר גבס. חלון קטן, שולחן עמוס ניירות, רשימות שונות, כסא ומכשיר טלפון. לא משנה. נחזור לענייננו.

- **הרב קובלסקי, אני מבקש לייחד את טור "דבר העורף" של גליון 309 להתרחבות המופלאה של "מאורות הדף היומי"**. **הוא** סיים שיחת טלפון, בה הצליח להבטיח את תשלום משכורותיהם של רבני בית המדרש לקראת ראש חודש ניסן, וחידך רחב התפשת על פניו. **בבקשה**.

- **הרב קובלסקי. למעלה ממאתים שמונים שיעורים בזמן כה קצר! יש כאן מלאכים?** **ראשית**, אתה צודק. עובדי המאורות הם באמת מלאכים, פועלים במסירות נפש מתוך שליחות קודש. באחד בלילה קיבלתי טלפון מהרכז בצפון, שהוא נמצא כעת בפגישת עם ראשי קהילה מסויימת, והם מבקשים מגיד שיעור למחרת בבוקר! **אתה** לא הולך לישון? שאלתי אותו. הוא ענה לי, "הרב קובלסקי, אם היהודים האלו נשארו ערים עד אחד בלילה כדי לפגוש אותי, איך אעלה על יצועי?"

- **כיצד התרחשה המהפכה הזו, פתאום, עוד מאתים שמונים שיעורים. איך?** **תראה**, פתחנו משרדים בארבעה מקומות בארץ. בירושלים, ברחוב שרי ישראל 14, באשדוד ברחוב רבא 5, בצפון, ברכסים רחוב הוורדים 5, וכמובן המשרד הראשי בבני ברק. בכל משרד יושבים רכזים שמונחים לבדוק נתון אחד בלבד, והוא: איזה בית כנסת מלא בשבת ואין בו שיעורים ביתר ימות השבוע.

הרעיון שעומד מאחורי ההנחיה הזו, פשוט למדי. אם בית הכנסת מלא בשבת, הוי אומר שקיימות קהילה מגובשת, המתרכזת סביב בית הכנסת. או אז נגישים לגבאי, ושואלים אותו את השאלה עתיקת היום: "תורה מה תהא עליה?". **לאחר** קבלת תגובה חיובית, נכנסים לפעולה רבני בית המדרש, היושבים עם נציגי הקהילה, לשכנע, להסביר, להוכיח שבמקומות אחרים זה הצליח. אחר כך מגבשים קבוצה של עשרה יהודים לפחות, המקבלים על עצמם להשתתף בשיעור הדף היומי שיפתח בבית הכנסת, והנה, שיעור דף יומי נוסף מוקם.

- **ואז?** **אחר** כך האחראי על מיון מגידי השיעורים מפנה אלי את שמות הרבנים המעוניינים למסור שיעור דף יומי באזור זה, ומתוכם אנו בוחרים את הדמות המתאימה ביותר לקהל היעד. **לאחר** שגובש החליד, נקבעה שעת השיעור, ניתנה הסכמתם של נשות לומדי השיעור העתידי, שגם להן חלק נכבד בלימוד התורה של בעליהן,

נכנסת לפעולה המחלקה הארגונית של "מאורות הדף היומי". החל מסיוע בשכפול מפתחות לבית הכנסת עבור מגיד השיעור ונציג מן הלומדים. ארגון גמרות וספרי נזר ללימוד בשיעור. הדפסת מודעות והדבקתן ברחבי השכונה, ובדיקה פרטנית של כל הנתונים הסובבים את השיעור, כדי לוודא כי הכל יתנהל כשורה.

בכל זאת, מאתים שמונים שיעורים! איך?

אתה צודק. השיטה שבה אנו עובדים קרוייה "המהפכה השקטה". למשל, בעיר ראשון לציון הוקמו שני שיעורים בעמל רב. גבאי בית כנסת סמוך הבחין כי בבית הכנסת השכן נפתח שיעור דף היומי, ובלבו הבשילה ההבנה, כי ההנחה שקנתה שביתה בלבו במשך שנים רבות, שאין כל סיכוי להקים שיעור בבית הכנסת - מוטעית ומשוללת כל יסוד. אנשים רוצים ללמוד תורה! **הגבאי** מתקשר לבית "מאורות הדף היומי", ודרכו קצרה יותר. הוא מצידו כבר מסייע, מגבש, מיינץ. כך בראשון לציון קיימים היום שמונה שיעורים! ניתן לומר, ששיעורים רבים של "מאורות הדף היומי" הוקמו בשיטה העקיפה. חבר מביא חבר. בית כנסת מביא בית כנסת.

מאתים שמונים ושתיים שיעורים. בנוסף למאה ועשרים הוותיקים.

הרב קובלסקי. כיצד יתכן, שאני לא ידעתי עד לפני דקות אחדות, שבשבעת השבועות האחרונים נפתחו מאתים שמונים ושתיים שיעורים? מדוע לא מפרסמים זאת ברבים?
- שאלה טובה. לא רק אתה לא ידעת, גם אני לא ידעתי! השיעורים הוקמו בקצב מסחרר, לאיש לא היה זמן לנשום. רק אתמול, הוקמו עשרה שיעורים! צריך להעמיד בן אדם מיוחד רק כדי לספור אותם...

ברוך לבל, כי תקציבו של הארגון, יותר נכון, גרעון של הארגון, התעצם והאמיר. האם לא כדאי לפרסם זאת בעת, במודעות, כתבות וכדומה, כדי לעודד יהודים טובים להשתתף במפעל הקדוש, לזכות בשנותם אמינות של ישר וזבול?

כדי לפרסם - צריך תקציב, אנשים במשרה מלאה שישקדו על הנושא. כח האדם העומד לרשותנו מוגבל, מפאת מגבלות תקציב. בפתחו של כל יום עומדות בפני לא מעט החלטות חשובות. כאשר באותו יום יש להחליט, אם להקצות תקציב לפרסום או לפתיחת שלושה שיעורים נוספים, אני מסוגל לגרום במו ידי לכל ששיעורים אלו לא ייפתחו, יהודים לא ישקדו על התורה, מפני שצריך לפרסם את השיעורים הקודמים.

דומה, כי אין בכוח של תשובות אלו כדי ליישב את דעתו של מנהל הבנק...

מנהל הבנק אינו מנהל את העולם. הקב"ה נתן את התורה, ציווה עלינו ללמוד וללמד, לשמור ולעשות, והוא בעזרת ה' ישלח את שליחיו הטאמים, יהודים שיזכו להקים לעצמם חדרים מפוארים בעולם הבא. אדרבה, כל המעוניין, מוזמן לסייר בשיעורי מאורות הדף היומי, לאמץ אל לבו את אחד השיעורים, ואלוקינו ואלוקי אבותינו, בורא השמים והארץ, ישיב לו כגמולו הטוב.

★ ★ ★

קוראים יקרים.

בליל הסדר הזה יישבו יהודים טובים אל שולחן ליל הסדר, וארשת פניהם קורנת מתמיד. תחושת עונג עילאי תלווה אותם במהלך הלילה, ולא לחינם. אבותינו יצאו ממצרים לפני כל כך הרבה שנים, כדי להפוך לעם סגולה ולקבל את התורה, והנה, הם זוכים להגשים את הייעוד, ללמוד תורה!

גם היום, כמאז ומתמיד, בית מאורות הדף היומי פותח את דלתותיו לרווחה, "כל דכפין ייתי ויכול", כל הרוצה ללמוד תורה, מוזמן בשמחה לטלפן למוקד מאורות הדף היומי. יהי רצון שתתקיים בנו אמירתנו בליל הסדר: "השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא הכא, לשנה הבאה בני חורין".

חג פסח כשר ושמח

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעזרה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורר

כי מחמת הספק, שמא פירוש זה הוא הנכון, נהגו שלא לברך ברכת החמה! אך פוסקים רבים מאד חולקים על כך בכל תוקף, בציינם כי פירושם של רש"י התקבל ללא עוררין (ראה בספר "ברכת החמה" עמ' י"ט). ואמנם, קיימות עדויות בספרי הפוסקים, זה שש מאות שנה, על מעמדי ברכת החמה. מעמד ברכת החמה המוקדם ביותר הנזכר, הוא מעמד ברכת החמה שהתקיים בכ"ג ניסן שנת ה' קפ"א (מנהגי מהרי"ל ליקוטים שבסוף הספר).

ברכת החמה בכל חודש תמוז: ואילו בסידורו של רבי סעדיה גאון אנו מוצאים, כי ברכת החמה נועדה לתקופת תמוז. לפי הפירוש המופיע בסידורו, "הרואה את החמה בתקופתה", היינו, בשיא תוקפה (וראה על כך עוד ב"ברכת החמה" עמ' ט"ו).

ברכת החמה על ידי הש"ץ בלבד: מכל מקום, כאמור, בכל קהילות ישראל התקבל, כי ברכת החמה תוקנה לברכה אחת לעשרים ושמונה שנים, כאשר החמה שבה למקום המדויק שבו נתלתה בעת בריאת העולם, בשעה שבה הדבר אירע בעת בריאת העולם. דא עקא, שקיים נידון רחב, אם השמש אכן מגיעה לאותו מקום שבו היא נתלתה בעת בריאת העולם, וריב"ם שנייטוך אף העיד (שו"ת יו"ד סי' ל"ח), כי הנהיג בקהילתו שהש"ץ בלבד יברך את ברכת החמה, וכל העם ישמעוהו וייצאו ידי חובה, זאת, כדי להמעיט בברכות לבטלה ככל האפשר.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל (שו"ת "יהר צבי" או"ח ח"א סי' קי"ט), מביא בקשר לכך חידוש נפלא של הב"ח (או"ח סוף סי' כ"ט). אכן כדברי ריב"ם שנייטוך, כל הברכות אין מברכים מספק, ברם, שונה היא ברכת "שהחיינו", שברכת הרשות היא, שניתן לברכה אף מכח הספק, שכן, סוף סוף המברך שמח ומודה לקב"ה על השמחה השורה עליו. מסתבר, טוען הגרצ"פ, כי ברכת השבח, כגון, ברכת החמה, זהה בדיניה לברכת שהחיינו, שהרואה מתרגש ומתפעם ומודה לאלוקיו על עולמו המופלא שייצר למענו.

י"ד ניסן תשס"ט: יזכנו ה' לברך ברכה זאת בעוד ארבע שנים, בי"ד ניסן תשס"ט. המעמד הבא עלינו לטובה, יהיה שונה לחלוטין מן המעמד הקודם. בתשס"א התכנסו אלפי יהודים יחדיו, כדי לקיים את המצווה ברוב עם. בעוד ארבע שנים, מועד ברכת החמה יחול בערב פסח, והפוסקים העירו, כי בערב פסח, אין לקבוע מעמד מיוחד לברכת החמה, מפאת המכשולים העלולים להתרגש בעקבות המעמד, שבאותן שעות יש לטפל בענייני החמץ, וחלילה וחס, יהודים עלולים להכשל באיסור חמור זה (בידור הלכה" רכ"ט אות ט').

ברכת החמה הבעל"ט, בתאריך נדיר: מעניין לציין, כי מאז בריאת העולם ועד היום, ברכת החמה חלה בערב פסח שלש פעמים בלבד. אימת? בשנת יציאת מצרים, בשנת גאולתם של מרדכי ואסתר, ובשנת תרפ"ה ("ברכת החמה" עמ' ל"ח). אנו עומדים לחוות, איפוא, את הפעם הרביעית בקורות ימינו כאומה, שנברך ברכת החמה בערב פסח, בשנת תשס"ט.

דף נט/ב ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורחא דתלת נהגי ארבע טוב לשבת קכט וקנו

המזלות להלכה ולמעשה

שתי מערכות שונות של גרמי השמים תלויות ברקיע; גלגל המזלות, ושבעת כוכבי הלכת.

גלגל המזלות הוא טבעת של כוכבים הנראית כמקיפה את כדור הארץ, השמש והירח. צורות כוכבים אלו דומות לעצמים שונים המוכרים לנו, כטלה, שור, דלי, גדי, ועוד ומכאן שמם.

השפעת המזלות על בני האדם: שבעת גרמי השמים הקשורים לכדור הארץ הם החמה, הלבנה, כוכב מאדים, כוכב חמה, כוכב נוגה' כוכב צדק, וכוכב שבתאי. קבוצה זו ידועה בראשי התיבות חל"ם כצנ"ש. לשבעת גרמי שמים אלו, יש השפעה על בני האדם, כך אומרת הגמרא (שבת קנ"א), כי הנולד במזל מאדים הוא בעל מזג סוער, וכל אחד מן המזלות משפיע על שעה אחרת משעות היום, לפי סדר. החל מיום רביעי לבריאת העולם, החל שבתאי לשמש שעה אחת, ואחריו צדק, אחריו מאדים, חמה, נוגה, כוכב חמה, והלבנה, כך שעה אחר שעה מאז בריאת העולם.

לקדש לפני הלילה בעת מזל צדק: ה"מגן אברהם" (סי' רע"א סי"א) כותב בשם תיקוני שבת, שהוא סדר זמירות והנהגות לשבת קודש מאת האריז"ל ותלמידיו, "שיקדש קודם לילה, כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק לכן יקדש בצדק". **שני המלאכים של ליל שבת, אחד מצדק ואחד ממאדים:** מקור הדברים קדום ביותר. הראב"ה (סימן ר') מבאר, כי דברי הגמרא (שבת כב"א), שחכמינו ז"ל תקנו את אמירת ברכת "מעין שבע" בליל שבת מפני הסכנה, מתייחסים לסכנה הנובעת ממזל מאדים השולט באותה שעה. במהרי"ל (סי' קנ"ב) משמע, כי שני המלאכים המתלווים לאדם בליל שבת, האחד מלאך טוב וזולתו מלאך רע (שבת קי"א), מכוונים לצדק ולמאדים השולטים בשלהי היום השישי ובתחילת יום השבת (ועיי' י"ד אפרים" שם).

מנהג זה רווח בחלק מקהילות החסידים עד היום, להקפיד ולהמנע שלא לקדש על היין באותה שעה בה שולט מאדים, ומאחר שהדברים נוגעים למעשה, יש שעסקו בבירור המועד המדויק שבו מזל מאדים 'משמש', כלשון רש"י (שבת קנ"א ד"ה "מזל שעה"), כדי לכוון את זמן הקידוש של ליל שבת.

'תוספת שבת', כדי להמנע ממזל מאדים: מעניין לציין, כי המהרש"א (תענית ח/ב בחידושי אגדות) כותב, כי תוספת שבת, שמקדימים לקבל את השבת, נועדה כדי להמנע מהתקלות במזל מאדים. הוא אף מוסיף, כי מאחר שגם שעתו של כוכב שבתאי אינה טובה, נהגו לאחר את תפילת שחרית בשבת בבוקר (ראה "דרכי משה" סי' רפ"א), שמזלו הראשון של יום השבת הוא שבתאי.

השאלה העומדת בפנינו היא, אם השעות שלפיהם המזלות הללו משמשים הם שעות זמניות או שעות קבועות. שעות זמניות היינו: שמחלקים את היום לשנים עשר חלקים וכמו כן את הלילה, וכל אחד מן החלקים הוא שעה זמנית, שאורכה נקבע על פי זמן היום והלילה, ששעת היום ארוכה בקיץ וקצרה בחורף, ושעת הלילה ארוכה בחורף וקצרה בקיץ. זוהי שעה זמנית. שעה קבועה מבוססת גם כן על חישוב חלוקת היום והלילה לשנים עשר חלקים, אלא שנוטלים את היום הממוצע בשנה ולפיו קובעים את אורך השעות.

מלשון רש"י בסוגייתנו ובמקומות נוספים, התולה את סדר המזלות בהתחלת הלילות ובהתחלת הימים משתמע, כי שעות המזלות הן שעות זמניות, וכך היא בוודאי דעת ה"מגן אברהם" הכותב, שאין לקדש בשעה הראשונה של ליל שבת. לו שעת מאדים היתה שעה שביעית הקבועה, הלא ברוב חודשי השנה שעה זו [17:40-18:40 לערך] אינה שעת הקידוש ואין כל חשש.

אולם, המהר"ל (שם) כותב, כי נראה ששעות המזלות הן השעות הקבועות, ולפיכך, בקיץ שבו בשעה השביעית יום השבת עדיין לא החל, ובחורף שבו בשעה השביעית הכל כבר מסובים ואוכלים, אין כל סיבה להקדים את שעת הקידוש, ולא עוד, אלא שהמקדים בקיץ את שעת הקידוש, אדרבה, עלול לקדש בדיוק בשעה שבה מזל מאדים שולט... (ועיי' "מחצית השקל" ו"שולחן ערוך הרב" שם סעי' ג').

כאמור, יש קהילות חסידים המקפידים על כך. ה"משנה ברורה" אינו מביא את הדבר להלכה, וה"ערוך השולחן" (סי' רע"א סעי' י"א) אף תמה על ה"מגן אברהם" (ראה בירור הלכה תליתאה או"ח רע"א).

לקראת סיום נשוב ונדגיש, כי זמנים אלו של כוכבי הלכת נוגעים לענייני אסטרונומיה בלבד [השפעת הכוכבים וסגולותיהם], ואין להם כל משמעות מבחינה אסטרונומית [מסלולי הכוכבים].

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

הופיע "בקיצור" חלק א'

מהדורת "מאורות הדף היומי"

על מסכת שבת. דפים ב' - כ'

סיכומי סוגיות ללימוד תורה בצורה קלה ומהירה
ניתן להשיג במשרדינו טל: 03-6164725
כמו"כ ניתן להרשם כמנוי קבוע בטל' הנ"ל

לעילוי נשמת

הילד **דוד ישי סקופ** ז"ל

בן הר"ר גרשון שיבלחטי"א

נלב"ע י"ח ניסן תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י הוריו ידידינו הר"ר גרשון

וזוגי מרת **רחל סקופ** שיחיו נתניה

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף טיברגר** ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע י"ח בניסן תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יהושע לרנר** ז"ל

ב"ר שלום ז"ל

נלב"ע א' דחלה"מ פסח י"ז ניסן תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו הר"ר **שלום**

לרנר שיחיו - אנטוורפן

לעילוי נשמת

הר"ר **משה נעמן** ז"ל

רב מושב חצב - בן ליוזה ז"ל

נלב"ע י"ג ניסן תשמ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו **אורי נעמן** שיחיו - רחובות

לעילוי נשמת

מרת **שרה רוחמה רוזנפלד** ע"ה

ב"ר נחמן ז"ל נלב"ע ט"ו ניסן תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנם וכלתם הר"ר **נחמן**

והניה רוזנפלד שיחיו

חדש !!

תקליטור מאורות הש"ס

על מסכת שבת דף ב' - ל"ז

צפ"ה + MP3

להזמנת התקליטור בעברית התקשרו ל:
+972-3-618-2267 / 1-700-500-151

פאר סי די אויף אידיש קלינגט:
+972-3-618-2267 / 1-700-500-151

For English CD's contact:
+1-718-701-0226 / +972-3-618-2328

Pour les CD ROM en Français contacter:
01.42.41.14.01 / +972-3-616-8939

מאורות הדף היומי לילדים

יצאה לאור חוברת שינון וחזרה מספר 1

על נושאים מתוך

מסכת ברכות

להזמנת החוברת נא לפנות למערכת
מאורות הדף היומי לילדים

03-5702544

מסכת שבת

דפוס וילנא בסדר חדש

הוצאה מפוארת - בכתב בהיר ברור

כולל "מאורות ההלכה" - פסקי הלכה על סדר הדף

על פי ספר משנה ברורה

שבת

עוד 18 ימים לתחילת לימוד מסכת

לפרטים והזמנות:

03-6164725

פסח כשר ושמח

לכל לומדי הדף היומי

ברחבי הארץ

מאחלים:

בית מאורות

הדף היומי